

RÁKÓCZY Rozália
VILLÁM Judit
REDL Károly

1848–1849-es erdélyi és partiumi vonatkozású kisnyomtatványok III.

(A közlésről)

Az állagjegyzék folytatja az ACTA – 1997/II. 113–121. és az ACTA – 1998/II. 101–118. oldalakon közölt röplapbibliográfiát. A mostani közlés az Országgyűlési Könyvtár Magyar Parlamenti Gyűjteményében található anyagok (3.1–48.) állagjegyzékét egészíti ki.

Bevezetés

Munkánk az ACTA (SICULICA)-kötetekben elindított bibliográfia folytatása, pontosabban az 1998/II. 106–118. oldalon található 3.1–3.48. tételek kiegészítése.

Az erdélyit és partiumit kissé tágan értelmeztük, amennyiben közöljük az uralkodói lemondó nyilatkozatokat, a Ferenc József trónralépését bejelentő pátenst és az osztrák birodalmi alkotmány bevezetéséről szóló kiadványt, mivel az akkori összbiradalmi szemlélet szerint ezek erre a területre is vonatkoztak.

A munka még evvel sem befejezett, a Magyar Országgyűlési Könyvtár alább bemutatott gyűjteményében a feldolgozás során reméljük, előkerül még jónéhány erdélyi vonatkozású röplap.

Mivel ezúttal kizárólag itteni állományokat dolgoztunk fel, röviden ismertetjük az Országgyűlési Könyvtáron belül a Magyar Parlamenti Gyűjtemény történetét. Az állagjegyzéket RÁKÓCZY Rozália állította össze, szerkesztését, megjelenését az OTKA (T. 2222) program támogatja.

Az Országgyűlési Könyvtár Magyar Parlamenti Gyűjteménye (Budapest)

Az Országgyűlés, a plenáris ülések munkájának meghatározó eleme a parlamenti beszéd, az érvek csatája. A hatásos érvelés, a magas színvonalú törvényhozói munka nem nélkülözheti a megfelelő tájékozottságot. E tájékozottság megszerzésének különböző forrásai közül az egyik az Országgyűlési Könyvtár Magyar Parlamenti Gyűjteménye lehet, a maga sajátos dokumentumaival.

A gyűjtemény létrejöttének körülményei is mutatják, hogy a képviselői munka során egy-egy kérdés kapcsán elengedhetetlenül szükséges az Országgyűlés korábbi tevékenységének és az ahhoz kapcsolódó dokumentumoknak az ismerete.

„Még a régi országgyűléseknek naplói is hiányoznak innen, pedig ezen magyar országgyűlések, mint ama még régebbi törvényhozások folytatásának naplói tekintetében igen sokszor szükség lehet helybeli kézi használat végett is arra, hogy a régi magyar országgyűlések naplói meglegyenek.” – hívta fel a figyelmet UGRON Gábor képviselő hozzászólásában a képviselőház 1893. január 21-i ülésén, amelyen a Könyvtári Bizottság beszámolóját tárgyalták a könyvtár előző és folyó évbéli beszerzéseiről, bevételeiről és kiadásairól. Felszólalása végén pedig ezt a határozati javaslatot nyújtotta be: „...kérem a házat, utasítsa a könyvtári bizottságot, hogy a régi magyar törvényhozás kútforrását képező munkálatok részint másolatban beszereztesse nek, hogy itt a törvényhozás rendelkezésére álljanak.”¹

Ezen javaslatra válaszul a Könyvtári Bizottság 1893. december 9-én előterjesztést nyújtott be a régi országgyűlésekre vonatkozó iratoknak összegyűjtése és kiadása érdekében. „Mindennap gyérül azoknak száma, kik a régebbi országgyűléseket tapasztalatból ismerték és mindennap érezzük azon korbeli pontos, ha nem is kimerítő, de legalább kielégítő följegyzéseknek hiányát.”²

Mindezek hatására: „a ház elhatározza, hogy az 1848. előtti országgyűléseknek vitái és a vonatkozó iratok rendszeresen egybegyűjttesse-

nek; a mennyiben eredetiben meg nem szerezhették, lemásoltassanak és egészben kiadásra előkészíttessenek. Az e végre szükséges munkálatok intézésével a könyvtári bizottság bizatik meg, mely a felmerülő költségeket 1894-ben esetről-esetre elszámolja és az 1895-ik évi költségvetésbe felveendő összeg iránt annak idején előterjesztést tegyen.”³

Ez a határozat alapozta meg és tette rendszerezéssé az Országgyűlés dokumentumainak gyűjtését, az 1895. április 6-i könyvtári bizottsági jelentésben pedig már felsorolják, hogy e határozat szellemében mely műveket vásárolt meg a könyvtár.⁴

A gyűjtőmunkálatok alatt sikerült megszerezni az 1825., az 1839–40., az 1843–44., az 1847–48. és az 1848–49. évi országgyűlési anyagokat. Az országgyűlési jegyzőkönyvek mellett egyedi dokumentumokat is vásároltak, többek között az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc röplapjait, plakátjait. A leltárkönyvi bejegyzések tanúsága szerint 1895-től folyamatosan kerültek kisnyomtatványok a gyűjteménybe, főként vidéki kiadású darabok.⁵

1899-ben vásárolta meg a könyvtár az erdélyi országgyűlési jegyzőkönyvek korabeli kézírásos példányait 1748-tól 1781-ig – ezek a kötetek az egyidőből származó kézíratos bejegyzés szerint gróf BETHLEN János és gróf KENDEFFI Ádám közös, feltehetően használati példányai voltak –, 1850-től kezdődően 1864-ig az erdélyi tartománygyűlési jegyzőkönyvek egyes köteteit, s az újra országgyűlésként összeült erdélyi parlament 1856-os jegyzőkönyvét. Ehhez a gyűjteményegyütteshez tartozik „Az 1837/38. évi ország gyűlése, az Erdélyi Nagy fejedelemségben előlegesen összeírt sérelmek lejtroma.” Kiadták Nagy Szebenben. Ezek mellett 1917-ben a könyvtár nagy mennyiségű országgyűlési iratot vásárolt a RANSCHBURG-könyvkereskedéstől, közte GYURIKOVITS György (1783–1848) pozsonyi táblabíró – a reformkori országgyűléseken Pozsony város képviselője – hagyatékának egy részét, amely az 1608-tól 1790-ig terjedő időszakra vonatkozó kézíratos országgyűlési jegyzőkönyveket tartalmazta.

A gyűjtemény jelentős, értékes és egyedülálló lett, mindamelllett, hogy a háborús összeomlás, a forradalmi események és a súlyos gazdasági helyzet megakadályozta az I. világháború után a gyűjtés folytatását. Kivételt képeztek a kisebb tétel és kisebb anyagi megterhelést jelentő aprónyomtatványok, amelyek gyűjtése folytatódott a 30-as évek végéig.⁶ Akkor időrendbe sorolva a külön-külön vásárolt együtteseket, bekötötték a röplapokat. Számítógépes feldolgozásuk csak napjainkban kezdődött meg.⁷

A könyvtárban összegyűjtött országgyűlési dokumentumok mennyisége és az azokból való szakszerű tájékoztatás igénye szükségessé tette a későbbiekben egy tematikus gyűjtemény kialakítását. A Magyar országgyűlések írásai gyűjteményt (ezen a néven 1991-ig) 1962. június 29-én nyitották meg. A gyűjtemény létrehozását az Országgyűlés 1956. évi 1. számú határozatában kifejezett célkitűzés is elősegítette, amelynek lényege, hogy az országgyűlési képviselők tanulmányozhassák a munkájukkal összefüggő irodalmat.⁸ A gyűjtemény már ekkor is fontos kapcsolatot jelentett az Országgyűlés és a nyilvánosság között, hiszen a képviselők törvényhozói munkájának egészéről tájékozódhattak itt az érdeklődő állampolgárok.

A könyvtár akkori igazgatója, VÉRTES György a gyűjtemény felállításakor így összegezte munkájuk eredményét:

„...a különféle raktári helyekről összegyűjtött kb. 3000 kötetnyi országgyűlési könyvanyag szakolvasóteremben, szabadpolcos rendszerű, áttekinthető időrendi raktározással, a helyszínen katalógus, kézikönyvtár és szaktájékoztatás lehetőségével az országos szakkönyvtári... követelményeknek megfelelően szakszerűen és kényelmesen válják hozzáférhetővé az országgyűlési képviselők és a tudományos kutatók számára.”⁹

E gyűjtemény vitathatatlan egyedisége ma is abból fakad, hogy így egy tömbben, időrendbe rendezve, szabadpolcos hozzáféréssel egy könyvtár sem rendelkezik a magyar parlament dokumentumaival.

A Magyar Parlamenti Gyűjtemény helye 1973-tól az Országgyűlés épületében a mai

DEÁK-terem, amely 1987 óta képviselői olvasóteremként is működik.

2000. május 8.

Jegyzet

1. Az 1892. évi február hó 18-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója, 1893. január 21., VIII. kötet, 140. ülés, 23. oldal
2. Az 1892. évi február hó 18-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai, 1893. XVI. kötet 536. szám, A könyvtári bizottság előterjesztése
3. Az 1892. évi február hó 18-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai, 1893. 536. szám
4. Az 1892. évi február hó 18-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai, 1895. 845. szám
5. A leltárkönyvekbe az esetenként 5 vagy 50 darabos tételeket egyetlen számmra írták be: 1895/6138, 1900/11. 476, 1900/11.487. Ezekből áll az ACTA-ban ismertetett erdélyi vonatkozású sorozat
6. Leltári számok: 1932/1826, 1934/1259, 1935/731, 1935/975
7. Nyomatványok címfelvételére átdolgozott Textár adatbázis
8. 1/1956. Országgyűlési Határozat: Az országgyűlés és az országgyűlési képviselők munkájáról
9. Az Országgyűlési Könyvtár Magyar Országgyűlések írásai gyűjteménye, Bp. 1962. p. 3.

Állagjegyzék

3.49.

1848. szeptember 10.

PAP Zsigmond – MIHÁLYI Gábor stb.

Román testvérek!

I. Kevés idő alatt nagy változások történtek.

Martius előtt ti, kik jobbágyok voltatok, szolgátság bilincseiben görnyedeztetek...

II. – VI. [rész] ... Nem, mi nem fogjuk megérdemleni az átkot, mi küzdeni fogunk és győzni... Isten és a szent háromság segítsen! / PAP Zsigmond; MIHÁLYI Gábor; SZERB Tivadar; MÁNY József román képviselők. – Költ Pesten, szeptember 10-én 1848. –

[Pest] Nyomatott LANDERER és HECKE-NASTnál Pesten. –

4 számozott oldal = 2 fol.; 43 x 25 cm.

A magyar parlament román képviselői fordultak a román nemzethez evvel a kiáltvánnyal: mindkét népnek egy az érdeke, a kamarilla csak veszélyt jelent, egymás ellen hergelt az egymásra utalt, együtt lakókat. A kivívott szabadság mindenkit megillet. A szerb támadók a románoknak is ellenségei.

Sign.: MPGY 00181

Variáns közölve ACTA – 1997. Vol. 2. 119. p.

12. tétel, az Osztrák Nemzeti Könyvtár tulajdona: ÖNB FI Ung 1848/7/4

3.50.

1848. szeptember 22.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875), első, osztrák császár (1835–1848), ötödik, magyar király (1830–1848)]

An meine Völker Ungarns!

Die neueste Ereignisse in Ungarn... / Ferdinand m.p. Gegeben im Schlosse Schönbrunn den 22. September 1848. –

S.l. s.n. – 43 x 26 cm.

Sign: MPGY 00232

Magyar nyelven MPGY 00229, németül MPGY 00231, magyarul MPGY 00228.

3.51.

1848. szeptember 22.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875), első, osztrák császár (1835–1848), ötödik, magyar király (1830–1848)]

Magyar ország népeimhez!

A legújabb események, melyek némely rosszakaratúak által... / Ferdinánd s.k. – Kelt a Schönbrunni palotában September 22-kén 1848-ik esztendőben.

S.l. s.n. – 42 x 25,5 cm.

Sign: MPGY 00229

Tartalmát ld. MPGY 00228, német nyelvű kiad. MPGY 00232.

3.52.

1848. szeptember 25.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875), első, osztrák császár (1835–1848), ötödik, magyar király (1830–1848)]

Magyarországi népeimhez!

Kevés napokkal ezelőtt magyarországi hív népeimnek tudtára adtam... / Ferdinánd s.k. – Kelt fő- és székvárosomban Bécsben, September 25-kén 1848-ik esztendőben. –

S.l. s.n. – 42 x 25,5 cm.

Sign.: MPGY 00230

Tartalmát ld. MPGY 00228, német nyelvű kiad. MPGY 00233.

3.53.

1848. szeptember 25.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875), első, osztrák császár (1835–1848), ötödik, magyar király (1830–1848)]

Manifest an Meine Völker Ungarns.

Vor wenigen Tagen habe Ich Meinen treuen Völker Ungarns eröffnet... / Ferdinand m.p. – Gegeben in und Residenzstadt Wien am Meiner Hauptfünf und zwanzigsten September (1848). –

S.l. s.n. – 43 x 26 cm.

Sign.: MPGY 00233

Magyarul MPGY 00230.

3.54.

1848. október 10.

[Országos Honvédelmi Bizottmány, Magyarország]

Az oláh néphez!

A magyar nemzet testvéri módon megosztotta az oláhokkal minden szabadságait... A szabadság, egyenlőség, testvériség szelleme járja át sziveiteket... szeressétek a közös hazát, melly nektek közös szabadságot adott. Béke veletek. / KOSSUTH Lajos s.k. elnök; Idősb gróf ESZTERHÁZY Mihály, s.k. bizottmányi tag. – Költ Pesten october 10-kén 1848. –

[Pest] Nyomatott KOZMA Vazulnál. – 2 p. = 1 fol.; 35 x 24 cm. –

A felszólítás nyolc napot ad a pártütő románoknak, hogy letegyék a fegyvert és visszatérjenek az ország hűségére. –

Alsó részéből mintegy 5 cm. hiányzik, szöveg ép. Sign.: MPGY 00218

3.55.

1848. október 18.

[CSERNÁTONY Lajos (1823–1901)] CSERNÁTONI, Ludwig

Eine Stimme aus Ungarn an das edle Volk Wiens!

Brüder im heiligen Freiheitskampfe, Männer! erprobt durch die höchsten patriotischen Tugenden!...

Der Ungar hat nie, ja niemals sein Wort gebrochen... KOSSUTH kommt mit einer Armee und wenn es sein muß – mit einem ganzen Lande „Sieg sei unsere Losung!“ Lebet wohl. / Ludwig CSERNÁTONI, Mitredakteur des Radikalen Blattes Marcius tizenötödike und KOSSUTH-Gardist. – Am 18. October 1848. –

Wien, gedruckt im Oct. 1848. bei U. Klopfsen. und A. Eurich. – 1 fol.; 40 x 50 cm.

Egy szó Magyarországról Bécs nemes népének! testvérek vagyunk a szabadságért folyó szent háborúban... Magyarországot mindig megtartotta szavát... Ne felejtse Bécs népe, a magyarok barátaira és ellenségeire egyaránt emlékezzen... Együtt győzelemig vagy halálig. KOSSUTH hadsereggel jő! – CSERNÁTONY, a radikális Március Tizenötödike című lap szerkesztője és KOSSUTH-gárdista lelkes üzenete a bécsi népnek. –

Sign.: MPGY 00227

CSERNÁTONY, CSERNÁTONI, (CSEH), csernátони CSEH Lajos kolozsvári születésű újságíró.

3.56.

1848. október 20.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875) első, osztrák császár (1835–1848) ötödik, magyar király (1830–1848)]

Mi első Ferdinánd, Isten kegyelméből Auszriai császár, Magyar és Csehország e néven ötödik Királya, Erdély nagyfejedelem, stb. stb.

Magyar, Horvát, Tótországok, Erdély és a katonai végvidék lakosaihoz.

Kimondottuk 1848iki September 22kén kelt manifestumunkban azon szándékainkat mellyek Bennünket a Mi magyar koronánkhoz tartozó országaink tekintetében vezérlelek... Végezetül parancsoljuk, hogy... manifestumaink újra nyomtatásba adassanak.../ Ferdinánd s.k. – Kelt Ollmützben, October 20-kán az Úr 1848-dik uralkodásunknak tizennegyedik esztendejében.–

S.l. s.n. – 4 p. = 2 fol.; 42 x 25,5 cm.

Ferdinánd minden baj okozójának KOSSUTH Lajost nevezte meg, akit pénzhamisítással is megvádolt. Manifestumát utolsó felszólításként adta ki azok számára, akik hűségére még vissza akarnak térni. A záradékban elrendelte a szeptember 22-i és 25-i manifestumok újra kinyomatását a „divatozó nyelvekben”, ennek megfelelően a Magyarországi népeimhez!

Schönbrunnban 09. 22-én – külön kiadása: MPGY 00229 – és a Magyarországi népeimhez! Bécsben 09. 25-én kiadott manifesztum – külön kiadása: MPGY 00230 – az utolsó két oldalon olvasható. – Németül ugyanez MPGY 00231, MPGY: 00232 és MPGY: 00233.

Sign.: MPGY 00228

Ollmütz, Ollmütz – Olomouc, Cseh Köztársaság

3.57.

1848. október 20.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875) első, osztrák császár (1835–1848) ötödik, magyar király (1830–1848)]

Wir Ferdinand der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Österreich. König von Ungarn und Böhmen...

An die Völker Ungarns, Croatiens, Slavoniens, Siebenbürgens und der Militärgrenze.

Wir haben in Unserem Manifeste vom 22. September 1848 die Absichten ausgesprochen... / Ferdinand m.p. S.l. s.n. – Gegeben in Ollmütz am zwanzigsten des Monats October Eintausend Achthundert Acht und Vierzig (1848). – 4 p. = 2 fol.; 43 x 26 cm.

Sign.: MPGY 00231.

Magyar nyelven MPGY 00228.

A szeptember 22-i és 25-i manifesztumok magyarul MPGY 00229 és 00230, németül MPGY 00232 és MPGY 00233.

3.58.

1848. október 21.

VAY Miklós (1802–1894)

Hirdetmény. Ő cs. k. fenségének, mint az összes Magyarhon akkori Nádorának és k. helytartónak István főhercegnek... és minisztériumunknak rendeleténél fogva,... a Királyhágón inenni részek kormányzására mint teljhatalmu királyi biztos kinevezetvén... Ezen törvényes királyi biztosi állásomból kifolyólag szólítok fel továbbá minden nemzeteket a függésre, engedelmességre...

Ily barátságos kéznyújtásra és a csendesség fölzavarói elleni közmunkálásra, részemről is e hazának több nemzetét is ezennel innepélyesen [sic!] felhívom! / B. VAY Miklós királyi biztos. – Kelt Kolozsvárt, october 21-én 1848. –

S.l. s.n. – 1 fol.; 38,5 x 23,5 cm.

VAY Miklós, mint teljhatalmú királyi biztos, érvénytelennek tekinti (Anton) PUCHNER Antal főhadparancsnok Erdély népeinek iránta való hűségre felszólító, KOSSUTH és BATTHYÁNY ellenes kiáltványát. Hivatkozik az agyagfalvi gyűlésre, kimondva minden nemzet egyenlőségét, ugyanakkor jogát a védekezéshez támadás esetén.

Sign: MPGY 00234

3.59.

1848. november 06.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875) első, osztrák császár (1835–1848) ötödik, magyar király (1830–1848)]

Mi Első Ferdinánd, Isten kegyelméből Austriai Császár, Magyar és Csehország e néven ötödik Királya, Erdély Nagyfejedelme stb. stb.

Magyar, Horvát, Tótországok, Erdély és a katonai végvidék lakosaihoz.

Tetszett a Mindenható Istennek azon időszakot, mely a Mi Magyar koronánkhoz tartozó országaink alkotmányos szabadságainak nevezetes kiterjesztését jegyezi a mi Uralkodásunk korába helyeztetni...

October 16-ki elhatározásunk által... herczeg WINDISCH-GRÄTZ Alfredet, a Bécsi pártütés ellen, kineveztük minden seregeink főparancsnokának...

Ezen czélból parancsoljuk...a rend visszaállítására és a pártütés levívására kiküldött... Táborna-gyunk iránt... föltétlen engedelmességgel legyenek... / Ferdinánd s.k. –

S.l. s.n. – Költ Ollmützben November hó 6-kán az Urnak 1848-dik, Uralkodásunk 14-dik esztendejében. – 2 p. = 1 fol.; 38 x 25 cm.

Az október 3-án feloszlott magyar országgyűlés és KOSSUTH Lajos minden további ténykedése törvénytelen, az alkotmányos rendet és szabadságot a teljhatalommal kinevezett WINDISCH-GRÄTZ tábornagy védi, neki mindenki feltétlen engedelmességgel tartozik. –

Sign.: MPGY 00243

Német nyelvű kiad. Id. 00246. sz. alatt. –

Tótország: Szlavónia.

Ollmütz, Ollmütz – Olomouc, Cseh Köztársaság

(Megj.: ezt a kiadást közzeltük ACTA – 1996. Vol. 2. 108. p., 3.13. tétel. Ismételt közlését a német változat előkerülése indokolta)

3.60.

1848. november 06.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875), első, osztrák császár (1835–1848), ötödik, magyar király (1830–1848)]

Wir Ferdinand der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Österreich, König von Ungarn und Böhmen, dieses Namens der Fünfte usw. usw.

An die Völker Ungarns, Croatiens, Slavoniens, Siebenbürgens und der Militärgrenze.

Es hat dem allmächtigen Gott gefallen... / Ferdinand. Gegeben in Olmütz, am 6. November des Jahres 1848, Unserer Regierung im Vierzehnten. –

S.l. s.n. – 2 p. = 1 fol.; 38 x 25,5 cm.

Sign.: MPGY 00246

Tetszett a mindenható Istennek... tartalom a magyar nyelvű kiadásnál, MPGY 00243.

3.61.

1848. november 07.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875) első, osztrák császár (1835–1848) ötödik, magyar király (1830–1848)]

An die Landbewohner der Laender Meiner ungarischen Krone.

Die frechen Umtriebe Ludwig KOSSUTH und seiner Genossen... die Macht an sich gerissen haben... Euer König versuchte alles... Wer so handelt, erfüllt seine Pflichten gegen König und Vaterland... / Ferdinand. – Olmütz am 7. November 1848. –

S.l. s.n. – 1 fol.; 43 x 53 cm.

Fondorlatos KOSSUTH Lajos és elvtársai hatalmukba kerítették a szerencsétlen hazát! Az uralkodó kéri a földművelő lakosokat, kerüljék el a polgárháborút: a törvényt a királyi szó jelenti. –

Sign: MPGY 00244

További német pld. MPGY 00249, magyar nyelvű MPGY 00247, szlovák nyelvű MPGY 00252.

Olmütz – Olomouc, Cseh Köztársaság

3.62.

1848. november 07.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI

(1793–1875), első, osztrák császár (1835–1848), ötödik, magyar király (1830–1848)]

An die Landbewohner der Laender Meiner ungarischen Krone.

Die frechen Umtriebe Ludwig KOSSUTH und seiner Genossen... / Ferdinand. – Olmütz, am 7. November 1848. –

S.l. s.n. – 1 fol.; 42 x 51 cm.

Sign.: MPGY 00249

Nyomdai változat. További német pld. MPGY 00244, magyar MPGY 00247, szlovák MPGY 00252.

3.63.

1848. november 07.

Ferdinánd [HABSBURG-LOTHARINGIAI (1793–1875) első, osztrák császár (1835–1848) ötödik, magyar király (1830–1848)]

Magyar koronám országainak földművelő lakosaihoz.

KOSSUTH Lajos és párttűt társai vakmerő kísérletei, melyek által szerencsétlen hazátokban a hatalmat bitorolták... felségsértők... Bizzatok királytokban... Ki illy értelemben cselekszik, híven teljesíti királyja és hazája iránti kötelességeit... / Ferdinand s.k. – Adtam Olmützban November 7-dik napján 1848. –

S.l. s.n. – 1 fol.; 38 x 50 cm

Sign.: MPGY 00247

Tartalma a német nyelvű kiadásnál MPGY 00244. További német kiadás MPGY 00249, szlovák nyelvű MPGY 00252.

3.64.

1848. december 02.

[Ferenc József, HABSBURG-LOTHARINGIAI (1830–1916), első, osztrák császár (1848-tól), magyar király (1848-tól, megkoronázva 1867)]

Wir Franz Joseph der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich, König von Ungarn...

Nachdem es Unserem Allerdurchlauchtigsten Herrn Oheim, Sr. Majestät Kaiser Ferdinand dem I... dem Throne ... zu entsagen... / Franz Joseph m.p. – Gegeben in Unserer königlichen Hauptstadt Olmütz, den zweiten December im Jahre des heils Eintausend Achthundert und Acht und Vierzig. –

S.l. s.n. – 2 p. = 1 fol.; 38 x 26 cm.

Ferenc József bejelentette pátensében, hogy V. Ferdinánd lemondását követően átveszi az uralmat. Érvényesnek tekinti elődje október 6.-i és 7.-i nyilatkozatait. Elrendelte, hogy mindenki engedelmessédjék a főparancsnokká kinevezett WINDISCH-GRÄTZ tábornagnak.

Sign.: MPGY 00272

Az ACTA – 1998. Vol. 2. 109. p., 3.18. sz. alatt felvett pátens – MPGY 00271 – német kiadása.

Olmütz – Olomouc, Cseh Köztársaság

3.65.

[1848. december 07.]

[Országgyűlés, Magyarország]

112. számú országgyűlési irat]
Országgyűlési határozat.

Az országba magány uton beküldözgetett nyomtatványokból tudomására jutott az országgyűlésnek, mikint 1-ső Ferdinánd ausztriai császár s Magyarországnak e néven 5-ik királya... trónusról lemondván... merőben családi intézkedések tehát, Magyarországnak... királyi székére... semmi befolyást nem gyakorolhatnak... Melly határozatnak az ország minden hatóságaival s hadseregeivel közlése ezennel elrendeltet / CSÁNY László, Fő-kormány biztos. –

[Szeged] Nyomatott SCHMID Ferencznél. – 1 fol.; 51 x 31 cm

Az országgyűlés 1848. december 7-én tárgyalta meg Ferenc József trónralépésének körülményeit és azt Magyarországra joghatályosnak el nem ismerve a HABSBERG-ház merőben családi intézkedésének minősítette. –

Sign.: MPGY 00274

A parlament december 7-én utasította az OHB-t a határozat terjesztésére, így ezt tekintjük a megjelenés időpontjának. Irod.: BEÉR – CSIZMADIA 325. p.

3.66.

1848. december 14.

WINDISCH-GRÄTZ, Alfred Fürst zu
(1787–1862)

Herczeg WINDISCHGRÄTZ Alfred...

Proclamatioja Magyarország és Erdély földmivelő népéhez.

Folyó esztendő November 7-én kelt legfelsőbb Manifesztom által arról már biztosítva lettetek, hogy a robot és dézma megszüntetéséről... alkotott... törvények fen [sic!] fognak tartatni. / Herczeg WINDISCHGRÄTZ s.k. császári királyi tábornagy. – Kelt Schönbrunni főhadai [sic!] szállásomon, December 14-kén 1848. –

S.l. s.n. – 1 fol.; 40 x 25,5 cm.

I. FERENC József nevében és megbízásából közölte a tábornok, hogy a dézsma és a robot eltörlése érvényben marad! A szószékről a papok hirdessék, egyébirányban pedig mindenki maradjon nyugton. A lelkészek felett, ha kihirdetni elmulasztják, rögtönítelő bíróság ítélkezik. –

Sign.: MPGY 00279

Körülvágatlan pld. –
Német nyelvű kiad. MPGY 00280.

3.67.

1848. december 14.

WINDISCH-GRÄTZ, [Alfred] Fürst zu
(1787–1862)

Proklamation des Fürsten zu WINDISCH-GRÄTZ ... an das Landvolk in Ungarn und Siebenbürgen.

Mit dem Allerhöchsten Manifeste vom 7. November l. J. ist Euch bereits die Versicherung ertheilt worden... / Fürst zu WINDISCHGRÄTZ m.p. k.k. Feldmarschall. – Hauptquartier Schönbrunn am 14. December 1848. –

S.l. s.n. – 1 fol.; 41 x 24 cm.

Sign.: MPGY 00280

Tartalom a magyar nyelvű példánynál
(MPGY 00279).

Körülvágatlan pld.

3.68.

1848. december 29.

WINDISCH-GRÄTZ, Alfred Fürst zu
(1787–1862)

Magyarország népeihez.

Nem elég, hogy KOSSUTH Lajos és párttűő

czinkosai Magyarországot roppant számu papirospénz-
zel elárasztották... a honvédelmi bizottmány vala-
mennyi tagjait, és az... ugynevezett kormánybiztosokat
„törvényen kívülieknek és földönfutóknak nyilatkoz-
tatom”... A helységek előljárói a csendnek fenntar-
tásáért életükkel kezkeskednek. / Herczeg WINDISCH-
GRÄTZ Alfred, császári királyi tábornagy. – Kelt Győri
tábori főhadiszálláson, karácson hó 29-kén
1848.

S.l. s.n. – 1 fol.; 38 x 48 cm.

KOSSUTH Lajost és az Országos Honvédel-
mi Bizottmány tagjai állítólagos győzelmekkel ámtják
a népet, holott nem győztek sem Mosonnál, sem
Schwechatnál. Őket és a kormánybiztosokat törvényen
kívüliekké és földönfutókká nyilvánította WINDISCH-
GRÄTZ kiáltványa. –

Sign.: MPGY 00290

Német nyelvű kiadását közöltük ACTA –
1998. Vol. 2. 110. p., 3.23. sz. alatt (MPGY 00291).

3.69.

1849. január 01. – 1849. január 08.

A magyar néphez.

A magyar nép könnyebbségét, javát, és az or-
szág boldogságát kivívni törekvő országgyűlés Debrec-
zenben van... Hidj hát magyar nép... támogasd kitel-
hető erőddel az országgyűlést, és akkor az ellened tá-
madott németek... a Tisza partján hagyandják
bizonyosan fogaikat. –

Debrecen, Nyom. Debreczen város könyv-
nyomdájában –

[1849]. – 1 fol.; 37 x 23 cm.

Nem kell csüggedni azért, mert az országgyű-
lés a hadihelyzet alakulása miatt Pestről Debreczenbe
költözött. –

Sign.: MPGY 00118

Feltételezett megjelenési ideje 1849. 01.
01–08. – Az országgyűlés 1848. 12. 31-én határozta el,
hogy Debreczenbe települ, az OHB január 1-én költö-
zött, a képviselőház első ülése Debreczenben 1849. 01.
08. Valószínűleg hivatalos országgyűlési kiadvány.

3.70.

1849. január 28.

[Hadügyminiszter, Magyarország]

121. és 126.G./1849. [szám]

Hadi rögtön ítélő törvényszék hirdetés!

A haza szolgálatának érdeke úgy követelvé,
hogy a debreczeni hadmegye kebelében, valamint min-
denhol... hadi rögtönítélő bíróság legyen kihirdetendő...
I. 1–7. [pont]... II. 1–5. [pont]... III–V. [pont] /
Hadügyminiszter MÉSZÁROS Lázár. – Kelt Debrec-
zenben január hó 28-án 1849. –

[Kassa] Kassán nyomt. WERFER Károly. – 2
p.= 1 fol.; 41 x 23 cm.

Rendelet katonai rögtönítélő bíróságok felál-
lításáról az egész ország területén. –

Sign.: MPGY 00140

Három oldalán körülvagatlan pld.

3.71.

1849. március 04.

[Ausztriai Császárság]

Reichsverfassung für das Kaiserthum Oester-
reich.

I. Abschnitt. Von dem Reiche... XVI. Absch-
nitt. Allgemeine Bestimmungen. / Franz Joseph;
SCHWARZENBERG; STADION stb. – So gegeben in
Unserer königlichen Hauptstadt Olmütz den vierten
März im Jahre des Heils Eintausend Acht Hundert und
Vierzig, Unserer Reiche im Ersten. –

S.l. Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei. –
10 számozott oldal = 5 fol.; 45 x 28,5 cm.

Az osztrák birodalmi (ún. olmützi) alkotmány,
amely már első fejezetében a birodalom részévé nyil-
vánította Magyarországot, Horvátországot és Erdélyt,
beleértve valamennyi megyét, országrészt, amelynek
korábban külön státusa volt (pl. Belső-Szolnok, Kővár
vidéke stb.) a Pragmatica Sanctio és a HABSBURG-
házi (házi)törvények alapján kimondva, hogy egyetlen
uralkodó van: a császár és egyetlen birodalom: az egy
és oszthatatlan ausztriai császárság.

További aláírók: KRAUS, BACH, CORDON,
BRUCK, THINNFELD, KULMER.

Sign.: MPGY 00311

Ollmütz, Olmütz – Olomouc, Cseh Köztársaság

3.72.

1849. március 06.

[Minisztertanács, Ausztriai Császárság]

Seine Majestät haben geruht am heutigen Tage den Völkern Oesterreichs eine Verfassung zu verleihen... Seine Majestät unser allergnädigster Keiser Seinen Völkern zu gewähren geruht hat. / Der Minister-rath: SCHWARZENBERG, STADION stb. – Ollmütz den 6. März 1849. S.I. Aus der k. k. Hof- und Staats-druckerei. – 1 fol.; 44 x 56,5 cm. –

A miniszterek rendeletben hozták az egységesített birodalom népeinek – köztük a magyaroknak – tudomására a valamennyi társországra, országra és tartományra egyaránt érvényes egységes birodalmi alkotmány kiadását.

További aláírók: KRAUß, BACH, CORDON, BRUCK, THINNFELD, KULMER.

Sign.: MPGy 00313

A hivatkozott alkotmány MPGy 00311

3.73.

1849. május 00.

Háború alkalmával mondandó könyörgés.
Könyörgés.

Isten, népek hatalmas istene! Hozzád emeltük szavunkat, midőn az áruló fejedelmi ház először küldé be országunk földére pusztító seregeit... már újabb ellenség, a muszka, fenyeget bennünket... Hallgass meg atyánk, mindenható szent istenünk... Ámen. – Buda-Pest, 1849. –

[Pest] Nyomatott és kapható BUCSÁNSZKY Alajosnál. –

4 p. = 2 fol.; 18,5 x 24 cm.

Feltételezett megjelenési ideje 1849. 05. 09 után: „újabb ellenség, a muszka, fenyeget bennünket”. Szentpétervárott Miklós cár 1849. 05. 09. kiáltványban jelentette be, hogy segítséget nyújt a “a fegyveres lázadás” elfojtásához. –

Címlapmetszet: fent középpütt kiterjesztett kézzel, angyalok seregében az Úr, kétoldalt arabeszkkel díszített oszlopok előtt Mihály és Gábrriel arkangyalok damaszt tunikában, alul kereszt és lándzsa koszorúval, RI betűkkel, három dobókockával és a Péterre utaló kakassal, középpütt Krisztus a kereszten.

Metsző neve M...o... legalul, nem olvasható ki.

Sign.: MPGy 00114

(A családnevek majuszkulás kiemelését, beleértve az idézeteket, kötetyszerkesztési szempontok indokolják. **Szerk. megj.**)

Tipărituri mici din 1848–1849 din Transilvania și din Părți (Țara Ungurească) III

(Despre publicare)

Catalogul continuă cele publicate în volumele ACTA – 1997/II (p. 113–121) și ACTA – 1998/II (p. 101–118), completând de această dată lista referitoare la documentele din Biblioteca Parlamentară din Budapesta, Colecția Parlamentară Maghiară, publicată în ACTA – 1998/II (3.1–48).

Small Printings Referring to the Events of 1848–1849 in Transylvania and Partium III.

(About the publication)

The paper is a continuation of the catalogue published in the ACTA –1997 and the ACTA – 1998. The present publication, starting with 3.49, is a completion to the contents to be found in the Library of the Hungarian Parliament.

A felső erdélyi hadsereg fővezérétől.

Az erdélyi főhadseregnek korlátlan telyeshatalommal főkormányzatára meghivatván, első kötelességemnek tartom Erdély és a körülfekvő vármegyék lakosainak a kormány eltökéllett szándékát tudtára adni.

Minden lakosok, nemzetiség, vallás- és rang-különbség nélkül egyenlők, és minden hivatalok viselésére ugyan azon jogaik vannak, ha az álladalomnak becsületesen s hűségesen szolgálnak, és a szükséges képességgel bírnak.

Azok, kik az álladalom függetlensége és jogai védelmezésére hivatva vannak, születésük különbsége nélkül legfőbb hivatali polczokra juthatnak, ha vitézségük és szükséges ismereteik bizonyosságait adandják. Azokról, kik a szolgálatban egészségüket veszítik, az álladalom éltök fogytáig gondoskodik, a harc mezején elhaltaknak özvegyei és gyermekei pedig az ország oltalma alá vétetnek, és azokról az álladalom gondoskodik.

Jöllehet a magyar nyelv az országgyűlés nyelvének vétetett fel,* minden más népségek nemzetségeket megtartják, és magok belső ügyeikben a magyar nyelv mellett tulajdon nyelvökkel élhetnek.

Minden valláskülönbség nélkül a kormány által ugyan azon ótalomban részesülnek.

Ha talán valaki ezen az ország kormányától biztosított jogokban megsértetnék, azonnal forduljon hozzám, és rögtön igazságot fog nyerni.

Erdélynek és a körülfekvő vármegyéknek minden lelkészei ezen hirdetményt templomaikban több napokon át felolvasni tartoznak.

Nagyvárad December 6-kán 1848.

Bem s.k.

